
Schiedam: subsidie aan een instelling die het eigen ziekenhuis concurrentie aandeed met goedkopere arbeidskrachten en grotendeels afgeschreven stichtingskosten. Vanwege dit dilemma werden particuliere ziekenhuizen lang niet altijd naar behoefte gesubsidieerd. Bovendien kregen ze allerlei concurrentiebeperkende voorwaarden opgelegd.

Die vormden het tweede dilemma: in hoeverre accepteerde het particulier initiatief overheidsinvloed in ruil voor subsidie? Vaak overheerste koudwatervrees, maar dat was onnodig, want particuliere ziekenhuizen bleken minder gevoelig voor overheidsinvloed dan andere vormen van particulier initiatief, zoals kruisverenigingen. Ze waren *too big to fail*.

Na 1941

Het valt op dat weinig publicaties over het Nederlandse ziekenhuiswezen doorlopen tot na 1941, het jaar waarin het Ziekenfondsenbesluit van kracht werd en een landelijk ziekenhuissysteem werd gevormd. Houwaart (2001) heeft een breed opgezette studie geschreven over de ontwikkeling van de beeldvormende technieken (van röntgen tot MRI) in de twintigste eeuw. Van mijn eigen hand is een artikel (1992) over de niet geslaagde pogingen uit de jaren dertig tot vijftig om de ziekenhuisbouw wettelijk te regelen. Dit artikel neemt de tegenstellingen tussen de katholieke, protestantse en neutrale ziekenhuisorganisaties als uitgangspunt.

De Vereniging van Katholieke Ziekenhuizen (vkz) stond in het naoorlogse ziekenhuisbouwbeleid tegenover de neutraal / protestantse Stichting 'Het Nederlandse Ziekenhuiswezen'. Omdat er na 1945 een dramatisch tekort aan kapitaal en bouw materiaal was, bepaalde een ministeriële Ziekenhuiscommissie de urgentie van de ingediende bouwplannen. Hier gingen de debatten niet alleen over de noden van de gezondheidszorg, maar omdat de vkz en de Stichting meebeslisten, even vaak over de vraag of een katholiek, een protestants of een neutraal bouwplan voorrang moest hebben. De protestantse vertegenwoordigers van de Stichting vonden dat de vkz zich gezien de overmaat aan katholieke ziekenhuizen terughoudend moest opstellen, terwijl de vkz op haar beurt de protestanten verweet dat zij nu op overheidskosten hun passiviteit uit het verleden trachtten goed te maken.

Vanuit het katholieke subsidiariteitsbeginsel – dat inhoudt dat een hoger orgaan niet moet doen wat een lager orgaan voor zijn rekening kan nemen – gaf de vkz munitie waarmee de Tweede Kamerfractie van de geestverwante KVP in de jaren vijftig plannen van PvdA-ministers om de ziekenhuisbouw in wettelijke banen te leiden, kon torpederen. Die wetgeving (Wet Ziekenhuisvoorzieningen) werd in 1968 aangenomen, maar pas tien jaar later effectief.